

**НАУЧНО-ИНФОРМАЦИОННЫЙ ЦЕНТР «ЗНАНИЕ»
СБОРНИК СТАТЕЙ**

**XXX МЕЖДУНАРОДНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
«РАЗВИТИЕ НАУКИ В XXI ВЕКЕ»
(15.12.2017г.)**

3 часть

УДК 082
ББК 94.3
ISSN 5672 – 2605

Сборник статей научно-информационного центра «Знание» по материалам XXX международной научно-практической конференции: «Развитие науки в XXI веке» 3 часть, г. Харьков: сборник со статьями (уровень стандарта, академический уровень). – Х. : научно-информационный центр «Знание», 2017. – 120с.

ISSN 5672 – 2605

Тираж – 100 шт.

УДК 082
ББК 94.3
ISSN 5672 – 2605

Материалы публикуются в авторской редакции. За достоверность сведений, изложенных в статьях, ответственность несут авторы. Мнение редакции может не совпадать с мнением авторов материалов.

Контактная информация Организационного комитета конференции:

Научно-информационный центр «Знание»

Электронная почта: events@nic-znanie.org.ua

Официальный сайт: nic-znanie.org.ua

СОДЕРЖАНИЕ

ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ

Зейналова С.Р. СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА ЛЕНМЕТРОСТРОЯ В 1955-1985 ГГ.	5
Штейнберг А.Л. ГЕНДЕРНІ РОЛІ ЖІНКИ В ІДЕОЛОГІЇ НАЦИСТСЬКОГО РЕЖИМУ У НІМЕЧЧИНІ (1933 –1939 РР.)	10

ФИЗИЧЕСКОЕ ВОСПИТАНИЕ И СПОРТ

Кострикина Ю.К. ВЛИЯНИЕ ЗАНЯТИЙ ЛЕГКОЙ АТЛЕТИКОЙ НА ФИЗИЧЕСКИЙ И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ УРОВЕНЬ ЧЕЛОВЕКА	19
Терещенко В.О. МОДЕЛИ И МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ КАЧЕСТВА И ЭФФЕКТИВНОСТИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ	23

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Гарбаренко А.Г. КОНКУРЕНТОСТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НЕЇ	28
Даньшина В.В. ОБЩЕЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЕ О ПОНЯТИИ «КЛАСТЕР»	39
Марценюк-Розарьонова О.В., Даровік О.О. СТАН РОЗВИТКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	44
Зарубін В.С. ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДІВ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ.....	55
Зубенко Ю.Д. СИСТЕМНОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ	62
Леончик Д.О., Ческидов А.А., Аникина Ю.А. СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДОХОДОВ И РАСХОДОВ БЮДЖЕТА КРАСНОЯРСКОГО КРАЯ.....	77
Самошенко Г.М., Миронова В.А. МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ПРОЦЕССУ ОБЕСПЕЧЕНИЯ МЕЖМУНИЦИПАЛЬНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В РОССИИ	86
Марценюк-Розарьонова О.В., Рижук Ю.О. УМОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТОРІВ ДО РОЗВИТКУ СТРАХОВОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ	92

ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

Куаналиева Г.А. НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО АУДИТА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН.....	99
Мазуренко А.П., Агоева М.М. ПРАВОВАЯ ПОЛИТИКА СОВЕТСКОГО ГОСУДАРСТВА В ОТНОШЕНИИ КРЕСТЬЯНСКОГО СЕМЕЙНОГО ХОЗЯЙСТВА.....	106
Марина М.П. НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ПОВЫШЕНИЯ ВЗЫСКАЕМОСТИ ПО ДЕЛАМ ОБ АДМИНИСТРАТИВНЫХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ В ОБЛАСТИ ДОРОЖНОГО ДВИЖЕНИЯ.....	111

Таким образом, мы рассмотрели понятие «кластер» с точки зрения его толкования разными авторами (М. Портер, П. Морозини, П. Кругман, Р.Р. Кашбиева), выделили ряд характеристик и преимуществ кластерного подхода в экономике.

Список использованной литературы

1. Porter M.E. Clusters and the new economics of competition / M.E. Porter // Harvard Business Review. – 1998. Nov/Dec. – Vol. 76. – Iss. 6. – P. 77.
2. Porter M. On Competition / M. Porter. – Boston: Harvard Business School Press, 1998. – 225 p.
3. Bourletidis D. The Strategic Model of Innovation Clusters: Implementation of Blue Ocean Strategy in a typical Greek Region / D. Bourletidis // Procedia – Social and Behavioral Sciences. – 2014. – № 148. – P. 645-652. http://ac.els-cdn.com/S1877042814039974/1-s2.0-S1877042814039974-main.pdf?_tid=8cb45d86-3657-11e7-b55e-00000aab0f02&acdnat=1494513711_6ff72498932e5c18ebcaf0a0a0b99c41
4. Business cluster // Wikipedia. – URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Business_cluster (дата обращения: 13.04.2017).
5. Boja C. Clusters Models, Factors and Characteristics / C. Boja // International Journal of Economic Practices and Theories. – 2011. – Vol. 1. – № 1. – P. 34-35.
6. Marshall A. Principles of Economics / A. Marshall. – 8th edition. – London: Macmillan, 1920.

СТАН РОЗВИТКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Марценюк-Розарьонова О.В.

*к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Вінницького національного аграрного університету*

Даровік О.О.

студентка Вінницького національного аграрного університету

THE STATE OF DEVELOPMENT OF PERSONAL INSURANCE IN UKRAINE

Martsenyuk-Rozaryonova O.

*Candidate of Economic Science,
Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Vinnytsia National Agrarian University*

Darovik O.

Student of Vinnytsia National Agrarian University

Анотація

Проведено структурований аналіз тенденцій розвитку ризикового сегменту особистого страхування України. З'ясовано суть особистого страхування, розкрито його роль в системі соціального захисту населення; проаналізовано розвиток основних видів особистого страхування в Україні, зокрема страхування життя, медичного страхування та страхування від нещасних випадків; окреслено перспективи їх розвитку в сучасних умовах.

Abstract

A structured analysis of trends in the development of the risk segment of personal insurance in Ukraine was conducted. The essence of personal insurance is clarified, his role in the system of social protection of the population is revealed; the analysis of the main types of personal insurance in Ukraine, including life insurance, health insurance and accident insurance; outlines prospects for their development in modern conditions.

Ключові слова: страхування, особисте страхування, добровільні та обов'язкові види, медичне страхування, страхування від нещасних випадків.

Keywords: insurance, personal insurance, voluntary and obligatory types, medical insurance, accident insurance.

Вступ. У сучасних умовах господарювання в Україні попри низку економічних проблем досить гостро постали й питання соціального захисту населення, зокрема у сфері пенсійного забезпечення, медичного обслуговування та захисту при настанні різного роду нещасних випадків. Єдиним дієвим механізмом вирішення таких проблем є побудова ефективної системи державного соціального страхування та створення умов для розвитку добровільного особистого страхування.

Особисте страхування як один з сегментів вітчизняного страхового ринку через несприятливі ринкові умови, фінансову кризу та непослідовність реформ у соціальній сфері недостатньо розвинуте та не використовується як механізм вирішення соціальних проблем, які набули перманентного характеру: спад демографічних показників, інвалідність, хвороби, нещасні випадки, відсутність якісної медичної допомоги, потреба в соціальному захисті, матеріальна незабезпеченість людей похилого віку [1]. Оцінюючи комплексно загрози та можливості ринку страхування особистих ризиків вважаємо, що ця сфера страхової діяльності в Україні має значний потенціал розвитку. Метою роботи є з'ясувати сутність та структуру особистого страхування в Україні, проаналізувати стан та проблеми розвитку окремих видів страхування особистих ризиків, а також виявити чинники, які стимулюють позитивні та негативні тенденції на вітчизняному ринку особистого страхування. Виходячи з мети роботи, завданнями дослідження є: - визначити основні теоретичні положення, сутність, класифікацію та необ-

хідність особистого страхування;

- розкрити основи організації особистого страхування в Україні;
- визначити стан особистого страхування юридичних та фізичних осіб в Україні;
- виявити тенденції розвитку особистого страхування в Україні;
- встановити причини виявлених тенденцій розвитку особистого страхування, дати якісну оцінку їм.
- визначити основні проблеми розвитку особистого страхування в Україні;
- дослідити напрямки вирішення цих проблем і перспективи розвитку особистого страхування в Україні.

Об'єктом дослідження є вітчизняна система особистого страхування в Україні. Предметом дослідження - економіко-правові взаємовідносини, які виникають між суб'єктами та об'єктами страхового в процесі здійснення особистого страхування в Україні.

Теоретико-методологічною основою дослідження є праці закордонних науковців і практиків, а також чинне законодавство України, яке стосується особистого страхування. У роботі використано такі методи дослідження, як аналіз, синтез, історичний метод та метод порівнянь, табличний та графічний методи [5].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці розвитку та функціонування особистого страхування присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, серед яких Н. Внукова, О. Залетов, Н. Нагайчук, С. Осадець, В. Плиса, О. Славіна, К. Слюсаренко, О. Солдатенко, Я. Шумелда та ін. Автори здійснюють огляд теоретичних аспектів проведення особистого страхування і в меншій мірі звертають увагу на оцінку сучасних тенденцій розвитку страхування здоров'я. Дослідженню особливостей функціонування особистого страхування присвячені праці багатьох вітчизняних науковців, серед яких О. Залетов, Н. Нагайчук, С. Осадець, В. Плиса, О. Славіна, К. Слюсаренко, О. Солдатенко, Я. Шумелда та інші.

Заслуговує на увагу дослідження соціально-економічних особливостей добровільного особистого страхування О. Славіної [1], однак необґрунтованим вважаємо віднесення загальнообов'язкового соціального страхування до системи особистого страхування з огляду на механізм їх реалізації. Пошуку шляхів підвищення ефективності страхування від нещасних випадків на виробництві присвячена робота К. Слюсаренко [2], проте автор недостатньо ретельно окреслила перспективи розвитку добровільного страхування від нещасних випадків як складової корпоративних програм страхування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Особисте страхування проводиться з метою організації страхового захисту окремих громадян і членів їх родин на випадок виникнення різних подій, що відображаються на житті, здоров'ї та працездатності цих грома-

дян.

Сучасне визначення особистого страхування міститься в Законі України "Про страхування" (2001), відповідно до ст. 4 якого особисте страхування можна визначити як страхування майнових інтересів, що не суперечать законодавству України і пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи.

Об'єкти особистого страхування не мають вартісної оцінки, тому вважається, що не відбувається компенсація матеріальної шкоди, а мають місце виплати страховика на користь страхувальника або його родини, які носять характер фінансової допомоги.

Договір особистого страхування регулюється Законом України "Про страхування" без виділення окремих його видів. Водночас на практиці існують окремі види договорів особистого страхування зі своїм особливим режимом. Індивідуалізація у такому випадку забезпечується нормами, що містяться в прийнятих на різних рівнях актах, включаючи спеціальні закони, зокрема, про обов'язкове особисте страхування [2]

В особистому страхуванні виділяють такі групи ризиків, на випадок яких проводиться страхування: смерть страхувальника (застрахованого); тимчасова втрата працездатності; постійна втрата працездатності; закінчення активної трудової діяльності (працездатності) у зв'язку з виходом на пенсію за віком; дожиття страхувальника (застрахованого) до закінчення строку дії договору страхування. Останній ризик дозволяє поєднувати ризикові види страхування з інтересами збереження, що робить надзвичайно привабливим страхування життя навіть в умовах економічної кризи [5].

Особисте страхування є самостійною галуззю страхової діяльності, в якій об'єктами виступають майнові інтереси громадян пов'язані зі здоров'ям, життям та пенсійним забезпеченням. Основною метою його є надання послуг фізичним особам для страхового захисту їхнього життя та здоров'я. До системи особистого страхування відносять такі види страхової діяльності: страхування життя та пенсій, страхування від нещасних випадків та хвороб, медичне страхування. Кожен із цих видів страхової діяльності має свій конкретний об'єкт страхування та перелік страхових ризиків, на випадок настання яких укладаються угоди або договори страхування (рис.1).

Рис. 1. Структура системи особистого страхування [3]

Останні кілька років класичний страховий ринок України динамічно розвивався, показуючи кожен рік 30-40% зростання. Незважаючи на високі темпи зростання кількісних показників, інституційні та функціональні характеристики вітчизняного страхового ринку в цілому не відповідають реальним потребам держави та європейським стандартам.

Зокрема, частка премій українських страховиків складає біля 0,2 % загальних премій в Європі. У середньому на душу населення в Україні припадає лише 52 євро страхових премій, що значно менше, ніж в інших європейських країнах (наприклад, у Німеччині – 1250 євро та у Польщі – 120 євро) [2].

Часто особисте страхування не цілком коректно прирівнюють до соціального страхування, яке насправді його доповнює. Відмінність між особистим та соціальним страхуванням полягає у джерелах формування страхових фондів. У соціальному страхуванні фундаментальною основою реалізації страхових послуг є кошти підприємств, організацій, установ і лише частково – індивідуальні доходи. А в особистому страхуванні індивідуальні доходи є основними джерелами формування страхових фондів, а кошти підприємств, організацій та установ – лише у випадках, коли особисте страхування є обов'язковим. Особисте страхування може проводитись в добровільній та в обов'язковій формах, а соціальне – тільки в обов'язковій. Щоб оцінити стан та виявити тенденції на ринку особистого страхування, проаналізуємо динаміку страхових премій та виплат за основними видами особистого страхування (табл.1).

Як бачимо, впродовж аналізованого періоду ринок добровільного

особистого страхування, зокрема страхування життя суттєво зросли, про це свідчать збільшення валових надходження страхових платежів та страхових виплат, однак як частка страхових премій, так і частка страхових виплат у порівнянні з іншими видами страхування залишаються незначними. Наприклад, питома вага страхових премій зі страхування життя не перевищує 4%, а частка страхових виплат – не досягає 1%. Аналогічні показники для добровільного особистого страхування не перевищують 10% [4]. Розглянемо особливості функціонування основних видів особистого страхування в Україні.

Таблиця 1

Показники страхової діяльності у розрізі страхування життя та добровільного особистого страхування*

Види страхування	Страхові премії, млн. грн.				Структура страхових премій				Темпи приросту страхових премій	
	Валові		Чисті		Структура валових страхових премій		Структура чистих страхових премій		валових премій	чистих премій
	1 кв. 2015 р.	1 кв. 2016 р.	1 кв. 2015 р.	1 кв. 2016 р.	1 кв. 2015 р.	1 кв. 2016 р.	1 кв. 2015 р.	1 кв. 2016 р.	1 кв. 2016 р./1 кв. 2015 р.	1 кв. 2015 р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Страхування життя	468,2	661,1	468,2	650,1	7,7%	8,0%	9,4%	10,4%	41,2%	38,9%
Види страхування, інші, ніж страхування життя, у тому числі:	5 624,0	7 612,8	4 526,7	5 580,5	92,3%	92,0%	90,6%	89,6%	35,4%	23,3%
Добровільне особисте страхування	797,2	1 111,7	784,9	1 023,2	13,1%	13,4%	15,7%	16,4%	39,5%	30,4%
Добровільне майнове страхування	3 458,8	4 645,5	2 478,6	2 948,6	56,8%	56,1%	49,6%	47,3%	34,3%	19,0%
- в тому числі страхування фінансових ризиків	557,1	823,7	362,3	388,9	9,1%	10,0%	7,3%	6,2%	47,9%	7,3%
Добровільне страхування відповідальності	274,1	479,0	232,7	331,2	4,5%	5,8%	4,7%	5,3%	74,8%	42,3%
Недержавне обов'язкове страхування	1 093,9	1 376,6	1 030,5	1 277,5	18,0%	16,6%	20,6%	20,5%	25,8%	24,0%
- в якому числі страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	844,2	1 084,0	800,7	994,1	13,9%	13,1%	16,0%	16,0%	28,4%	24,2%
Державне обов'язкове страхування	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
ВСЬОГО (ці види страхування)	6 092,2	8 273,9	4 994,9	6 230,6	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	35,8%	24,7%

*Складено на основі даних Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг [4]

Відставання якісних параметрів вітчизняного страхового ринку та гальмування інвестиційної активності страхових компаній зумовлені низкою хронічних, накопичених проблем:

- недосконалістю нормативно-правового регулювання у сфері страхування, недостатньою відповідністю чинного законодавства вимогам європейських стандартів;
- недостатністю ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів (особливо гострою є проблема забезпечення довгострокових зобов'язань за договорами страхування життя);
- низьким рівнем капіталізації вітчизняних страховиків (недокапіталізованість страхових компаній унеможливує страхування масштабних ризиків в енергетичній, екологічній та фінансовій сферах, стримує розвиток аграрного та медичного страхування);
- непрозорим державним регулюванням;
- непрозорістю фінансової звітності страхового сектору;

- відсутністю якісної статистичної інформації в страховому секторі;
- низьким рівнем послуг, що надаються окремими страховиками та наявністю випадків шахраювання;
- вкрай низьким рівнем розвитку ринку страхування життя та інших видів особистого страхування;
- недотриманням законодавства з агрострахування, низьким рівнем розвитку сфери страхування екологічних та катастрофічних ризиків;
- недосконалим нормативно-правовим врегулюванням діяльності страхових посередників, актуаріїв та аварійних комісарів [4].

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2016 становила 310, у тому числі СК "life"¹ – 39 компаній, СК "non-life" – 271 компаній, (станом на 31.12.2015 – 361 компанія, у тому числі СК "life" – 49 компаній, СК "non-life" – 312 компаній). Кількість страхових компаній має тенденцію до зменшення, так за 2016 рік порівняно з 2015 роком, кількість компаній зменшилася на 51 СК, порівняно з 2014 роком зменшилася на 72 СК. За 2016 рік частки валових страхових премій та чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишились на рівні 2015 року та становили 1,5% та 1,1% відповідно. У порівнянні з 2015 роком на 5 434,3 млн. грн. (18,3%) збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій² збільшився на 4 109,0 млн. грн. (18,4%). Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всіх видах страхування, а саме: автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") (збільшення валових страхових платежів на 1 405,9 млн. грн. (17,9%)); страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 819,2 млн. грн. (23,0%)); страхування майна (збільшення валових страхових платежів на 656,2 млн. грн. (18,8%)); страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ (збільшення валових страхових платежів на 574,3 млн. грн. (29,0%)); страхування життя (збільшення валових страхових платежів на 569,5 млн. грн. (26,0%)); медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 426,3 млн. грн. (22,1%)); страхування від нещасних випадків (збільшення валових страхових платежів на 301,6 млн. грн. (56,3%)); страхування медичних витрат (збільшення валових страхових платежів на 236,3 млн. грн. (48,2%)); страхування кредитів (збільшення валових страхових платежів на 182,3 млн. грн. (52,3%)). Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за 2016 рік дорівнює рівню 2015 року (75,2%). Протягом аналізованого періоду зменшилась кількість укладених договорів страхування на 22 958,1 тис. одиниць (або на 11,3%), при цьому на 63 686,5 тис. одиниць (або на 63,9%) зменшилась кількість договорів з добровільного страхування, в тому числі: кількість укладених договорів страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ зменшилась на 28 273,1 тис. одиниць (або на 92,7%);

кількість укладених договорів страхування майна зменшилась на 27 867,8 тис. одиниць (або на 89,5%); кількість укладених договорів страхування від нещасних випадків зменшилась на 956,4 тис. одиниць (або на 5,7%). Кількість договорів з обов'язкового страхування зросла на 40 876,9 тис. одиниць (або на 40,4%) за рахунок зростання договорів страхування від нещасних випадків на транспорті на 24 875,9 тис. одиниць (або на 26,7%). Обсяг валових страхових виплат/відшкодувань у порівнянні з 2015 роком збільшився на 739,0 млн. грн. (9,1%), обсяг чистих страхових виплат збільшився на 958,2 млн. грн. (12,6%). Зростання обсягів валових страхових виплат за 2015 рік мало місце у більшості основних системоутворюючих видах страхування. Збільшилися валові страхові виплати з таких видів страхування, як: страхування кредитів (збільшення валових страхових платежів на 799,1 млн. грн. (264,1%)), автострахування (збільшення валових страхових платежів на 681,1 млн. грн. (21,4%)), страхування вантажів та багажу (збільшення валових страхових платежів на 276,4 млн. грн. (237,5%)), медичне страхування (збільшення валових страхових платежів на 142,9 млн. грн. (11,9%)). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків на 467,2 млн. грн. (-33,3%), страхування майна (зменшення валових страхових виплат на 284,4 млн. грн. (-65,5%)), страхування життя (зменшення валових страхових виплат на 73,3 млн. грн. (-14,9%)). Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року зменшився на 2,1 в.п. та становив 25,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 31.12.2016 становив 32,3%, що менше на 1,7 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Високий рівень валових та чистих страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 56,9% та 58,8%, за видами добровільного особистого страхування – 40,8% та 43,2% відповідно. Операції вихідного перестраховування за 2016 рік зросли на 27,8% з 9 911,3 млн. грн. до 12 668,7 млн. грн. за рахунок збільшення на 1 325,3 млн. грн. обсягів перестраховування в середині країни та збільшення на 1 432,1 млн. грн. операцій з перестраховування із страховиками-нерезидентами. Страхові резерви станом на 31.12.2016 зросли на 13,9% у порівнянні з аналогічною датою 2015 року, при цьому технічні резерви – на 14,1%, а резерви зі страхування життя – на 13,6%. У порівнянні з аналогічною датою 2015 року зменшились такі показники, як загальні активи страховиків (-7,7%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів (-3,7%) та обсяг сплачених статутних капіталів (-12,5%) [5].

Основні показники діяльності страхового ринку та його динаміка за 2014-2016 рр.[4]

Показник	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Темпи приросту	
				2015/ 2014	2016/ 2015
				%	%
Кількість договорів страхування, укладених протягом звітного періоду, тис. Одиниць					
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у тому числі:	35 975,7	109 106,8	61 272,8	203,3	-43,8
- зі страхувальниками-фізичними Особами	32 699,4	106 321,2	42 534,6	225,1	-60,0
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних Випадків на транспорті	98 737,5	93 322,5	118 198,4	-5,5	26,7
Страхова діяльність, млн. грн.					
Валові страхові премії, у тому числі:	26 767,3	29 736,0	35 170,3	11,1	18,3
зі страхування життя	2 159,8	2 186,6	2 756,1	1,2	26,0
Валові страхові виплати, у тому числі:	5 065,4	8 100,5	8 839,5	59,9	9,1
зі страхування життя	239,2	491,6	418,3	105,5	-14,9
Рівень валових виплат, %	18,9%	27,2%	25,1%	-	-
Чисті страхові премії	18 592,8	22 354,9	26 463,9	20,2	18,4
Чисті страхові виплати	4 893,0	7 602,8	8 561,0	55,4	12,6
Рівень чистих виплат, %	26,3%	34,0%	32,3%	-	-
Страхові резерви, млн. грн.					
Обсяг сформованих страхових резервів	15 828,0	18 376,3	20 936,7	16,1	13,9
- резерви зі страхування життя	5 306,0	6 889,3	7 828,2	29,8	13,6
- технічні резерви	10 522,0	11 487,0	13 108,5	9,2	14,1
Активи страховиків та статутний капітал, млн. грн.					
Загальні активи страховиків (згідно з формою 1 (П(С)БО 2))	70 261,2	60 729,1	56 075,6	-13,6	-7,7
Активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів	40 530,1	36 418,8	35 071,9	-10,1	-3,7
Обсяг сплачених статутних капіталів	15 120,9	14 474,8	12 661,6	-4,3	-12,5

Кількість страхових компаній (СК) станом на 31.12.2016 становила 310, з яких 39 СК зі страхування життя (СК "Life") та 271 СК, що здійснювали види страхування, інші, ніж страхування життя (СК "non-Life"). За 2016 рік кількість страхових компаній зменшилась на 51 СК.

Таблиця 3

Кількість страхових компаній у 2014 – 2016 рр.[4].

Кількість страхових компаній	станом на 31.13.2014	Станом на 31.12.2015	Зміни у 2016 р		Станом на 31.12.2016
			внесено інформацію	виключено інформацію	
Загальна кількість	382	361	6	57	310
в т.ч. СК "non-Life"	325	312	6	47	271
в т.ч. СК "Life"	57	49	0	10	39

Можна констатувати, що незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 99,9% – акумулюють 200 СК "non-Life" (73,8% всіх СК "non-Life") та 99,5% – 20 СК "Life" (51,3% всіх СК "Life").

По ринку страхування життя Індекс Герфіндаля – Гіршмана (ННІ) склав 1 079,59 (у 2015 році – 982,98), по ринку ризикових видів страхування становив 280,74 (у 2015 році – 232,72). В цілому по страховому ринку Індекс Герфіндаля – Гіршмана склав 245,09 (у 2015 році – 205,07).

Дані свідчать, що на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, спостерігається значний рівень конкуренції (ННІ в 4 рази менше 1000), в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація.

Позитивними тенденціями розвитку особистого страхування в Україні є: збільшення обсягів страхових резервів на один договір; вирівнювання темпів зростання страхових премій та страхових резервів; збільшення рівня страхових виплат як свідчення зростання повноти виконання своїх зобов'язань перед страхувальником; поживлення конкуренції між страховими компаніями, які здійснюють особисте страхування [1].

Висновки та перспективи подальших досліджень. В цілому, можна констатувати, що у ризиковому сегменті особистого страхування домінують добровільні види, що є свідченням європейської тенденції формування страхового портфелю страховиків.

Доведено, що вітчизняний ринок має достатній резерв для удосконалення сектору особистого страхування, який поки ще суттєво відстає від розвитку аналогічних структур у розвинутих країнах світу. Збільшення кількості страхових компаній не пропорційне якісному удосконаленню їхньої діяльності.

Пропонується у правовому полі внести зміни та доповнення до Закону України «Про страхування» з приводу: розширення трактування об'єкта особистого страхування; упорядкування видів добровільного страхування; недопущення шахрайства; створення Єдиного реєстру несумлінних клієнтів; встановлення юридичної відповідальності за факти тіньових практик у діяльності страхових компаній.

Для удосконалення організаційного механізму функціонування добровільного страхування, зокрема особистого, пропонується: уповноваженому центральному органу виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю: визначити базовий перелік всеукраїнських та місцевих ЗМІ, які б висвітлювали рейтинги та показники діяльності провідних страхових компаній; зобов'язати страховиків систематично та своєчасно оновлювати звітну інформацію на власних Інтернет-сайтах; здійснювати санацію страхового ринку з метою виведення з нього несумлінних страховиків; залучити до процесу інформування з питань страхування освітні заклади;

Економічними напрямами удосконалення особистого страхування розглядаються превентивні заходи з запобігання реалізації його ризикогенного характеру: ліквідація заборгованості за угодами життєвого страхування, укладеними у минулому з установами страхування; активізація заходів з метою недопущення подібних явищ у сучасних умовах; впровадження антиінфляційної політики і обов'язкової індексації страхування; створення дослідницько-прогнозних центрів (які б розробляли можливі сценарії попередження реалізації ризиків форс-мажорних обставин) та спеціалізованих відділів по боротьбі з шахрайством.

Література

1. Бігдаш В. Страхування: Навчальний посібник/ Володимир Бігдаш; Міжрегіональна академія управління персоналом. - К.: МАУП, 2006. - 444с.
2. Коваль О.П. Модернізація системи соціального страхування в Україні : [аналіт. доп.] / О.П. Коваль. – К. : НІСД, 2014. – 38 с.
3. Страхування : [підручник] / за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с
4. Огляд страхового ринку / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/strahoviy-rinok.html>.
5. Шумелда Я.П. Страхування: Навч. Посіб./Шумелда Я.П.-К.: Міжнародна агенція « Бігон », 2007 – 31с.